

Bakgrund

Nordströms museum är ett så kallat Frozen museum och visar en borgarvåning från början av förra seklet. Våningen är skapad på 40-talet och speglar hur livet kunde te sig i en svunnen tid. Besökarna erbjuds en fantastisk upplevelse av att förflytta sig tillbaka i tiden – en tidskapsel!

Torsten Nordströms museum är unikt i sitt slag och är synnerligen viktigt att bevara för framtiden.

Ursprungligen bestod byggnaden av såväl bostad för familjen Nordström och några hyresgäster som en livlig affärsverksamhet omkring färghandeln. Färghandeln lade grunden för och skapade förutsättningar för att bygga upp museet. Själva färghandeln avvecklades under 90-talet och en tillbyggnad uppfördes till samlingslokal.

Torsten Nordström var under sin levnad en samlare av stora mått och inget var för litet för att sparas. Torsten Nordström var en välkänd och betydelsefull profil i Norrtälje. Då han avled 1951 önskade han i sitt testamente att en stiftelse skulle bildas av hans kvarlåtenskap och att med tiden även ett museum skulle kunna komma till stånd. Museet består av tusentals föremål samt våningen där Torsten bodde samt vindsvåning som var ursprunget till museet. Vindsvåningen kan idag inte visas för allmänheten.

Torsten Nordströms museum visas året om med guidade turer för slutna grupper. Under sommaren sker öppna visningar flera gånger i veckan i samarbete med Norrtälje kommun. På grund av Corona pandemin har museet inte varit öppet för allmänheten under 2020 och 2021. I samband med 400-årsjubile'et 2022 kommer museet att ha öppet för allmänheten som vanligt. Under årens lopp har särskild verksamhet bedrivits som riktat sig mot skolorna i kommunen. Till julen brukar museet öppna en dag för att visa hur våningen dekorerades till helgerna. Museet önskar att utvidga verksamheten med att göra även vindsvåningen tillgänglig för besök.

Nordströmska stiftelsen och Odd Fellow Orden i Norrtälje äger vardera hälften av fastigheten Neptunus 12, en av stadens mest värdefulla byggnader med sin omgivande ålderdomliga köpmansgård.

På bottenplanet finns Odd Fellows samlingslokaler och på övre planet Torsten Nordströms museum. På vinden finns delar av Torsten Nordströms samlingar av kuriosa och konst magasinerade.

Norrtälje kommun har 2009 klassat området och fastigheten som "Byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde. Byggnad som är av stor betydelse för Norrtälje stadskärna ur ett kulturhistoriskt perspektiv"

Läckande tak

Sedan en tid visar yttertakets kraftigt ökande tendenser att släppa in regnvatten, särskilt i samband med hård vind. En undersökning av taket har gjorts av Uppsala Universitet som ger vid handen att det skett omfattande vattenskador.

Taket på den Nordströmska fastigheten måste läggas om. De konst- och museiföremål som förvaras på vinden löper stor risk att bli ytterligare förstörda om inte det läckande taket åtgärdas. Läckaget har medfört att stora delar av samlingarna behövs täckas av plast för att skyddas från fler vattenskador. Vilket i sin tur inte är bra för föremålen. Det dåliga taket påverkar givetvis hela fastigheten, inte bara vindsvåningen.

Problem med kondensfukt förekommer också då det gamla taket är lagt direkt på glespanelen. Kondensfukten och de snabba värmeväxlingarna som det totalt oisolerade plåttaket orsakar skapar ett mycket ogynnsamt och skadligt klimat för samlingarna och interiören. Något som även det skulle avhjälpas vid omläggningen.

Det finns i dagsläget inga andra tillgängliga förvaringsutrymmen att flytta de utsatta föremålen till. Den ansträngda ekonomiska situationen tillåter inte heller att man hyr tillfälliga förvaringsutrymmen för evakuering av föremålen.

Med ett tätt yttertak skulle museet även kunna rekonstruera de utställningar som Torsten Nordström själv iordningställd på vinden på 1940-talet. Att ha möjlighet att visa även vindsvåningen skulle väsentligt öka besökarens upplevelse av det unika med Nordströms museum. Något som även skapar bättre förutsättningar för ökade intäkter och ett framtida gynnsammare ekonomiskt läge för museet.

För att undvika ytterligare skador på byggnadens konstruktion och fastighetens fortbestånd måste taket bytas snarast. Om inte taket byts kan det bli svårt att fortsätta driva och utveckla verksamheten.

Åtgärd

På grund av byggnadens höga kulturvärden är det väsentligt att därigenom säkra att restaureringen av taket sker med traditionella material och metoder. Stiftelsen har genom bidrag från Roslagens Sparbank genomfört en kulturantikvarisk undersökning med en beskrivande del av plåtarbetena. Denna undersökning ligger till grund för förfrågan till utförare av entreprenaden. (bilägges denna handling)

Stiftelsen har genomfört ett anbudsförfarande och har valt en utförare. Den sammanlagda kostnaden för att byta taket bedöms till 1 434 625 kronor. Detta inkluderar moms samt beräknat oförutsedda kostnader på 15 %. Någon fullständig undersökning av taket har inte kunnat genomföras på grund av den ytterst känsliga miljön för föremålen och risk för ytterligare skador.

Ekonomi

Stiftelsen har ansökt om medel 2020 från Länsstyrelsen i Stockholm, Roslagens Sparbank, Gustav VI Adolfs fond och Balkenhaus fonden. Vi har fått 100 000 kronor i bidrag från Roslagens Sparbank och dessa har använts till att göra den kulturantikvariska undersökningen med rekommendation om åtgärd som Länsstyrelsen begärt för att pröva vår ansökan

Under 2021 har ansökan om medel legat kvar på Länsstyrelsen för prövning 2022, Ansökan om medel har även ingivits till Boverket och Balkenhaus fonden.

Till vår stora glädje har vi nu fått besked om att Boverket bidrar med 596 944 kronor, med villkor att genomförandet sker under 2022 och att vi är klara med godkänd slutbesiktning den 30 september 2022. Vi har även fått underhandsbesked om att Länsstyrelsen kommer att bidra med 312 000 kronor med villkor om klart i november. Tillhoppa 908 944 kronor.

Stiftelsen och Odd Fellow bidrar som hälftenägare var för sig med 150 000 kronor.

Detta sammantaget gör att vi saknar 225 681 kronor för att genomföra detta angelägna projekt.

Stiftelsen vill nu genomföra takomläggningen under 2022 för att långsiktigt säkra museets samlingar.

Vi söker därför kommunens hjälp för att genomföra detta.

Norrtälje som ovan

Ann Wahlgren

Ordförande

Axel, Julia och Torsten Nordströms stiftelse

**ANTI-KVARISKI UTLÅTANDE
ANSÖKAN OM BIDRAG TILL FÖRVALTNING
AV VÄRDEFULLA KULTURMILJÖER**

TORSTEN NORDSTRÖMS MUSEUM

**Neptunus 12
Norrtälje kommun
Stockholms län**

BENÄMNING Torsten Nordströms museum
KOMMUN Norrtälje
FASTIGHET Kv. Neptunus 12
ADRESS Strömgatan 2
ER REF Ann Wahlgren
DATUM 2020-10-21

Inledning

Föreliggande handling för Torsten Nordströms museum har utförts på uppdrag Axel, Julia och Torsten Nordströms stiftelse genom Ann Wahlgren.

Beskrivningen ska fungera som underlag vid Ansökan om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer vid Länsstyrelsen i Stockholm. Bidragsansökan avser renovering av byggnadens yttertak och innebär en ny skivtäckt plåt kompletterad med underlagspapp.

Underlaget innehåller en kortfattad byggnadshistorik, nulägesbeskrivning, kulturhistoriskt skydd, en sammanställning av byggnadens kulturhistoriska värden hämtad ur *Bevarandeprogram, Norrtälje kommun, 2009*, beskrivning av föreslagen åtgärd samt antikvarisk konsekvensbeskrivning av åtgärd.

Förutsättningar

Bevarandeprogram, Norrtälje kommun, 2009,
Nordströms museum i Norrtälje Förslag till byggnadstekniska åtgärder för vind och tak
Examensarbete Uppsala Universitet, Afram Chamoun, Daniel Tudt, 2019
Beskrivning takomläggning, Fredrik Hellkvist Sedman Roslagens Plåtkonsult AB, 20201021

Kort byggnadshistorik

Byggnaden uppfördes 1901 för målarmästare Carl Axel Nordström efter ritningar av arkitekten Sven J Nilsson. I byggnaden inrymdes Nordströms bostad samt verkstad och butik för måleriverksamheten. På övervåningen fanns även två lägenheter för uthyrning

Efter Carl Axel Nordströms död 1922 drevs verksamheten vidare av sonen Torsten Nordström, som även hade sin bostad i huset fram till sin död 1951. Verksamheten med färghandel fanns kvar i huset fram till 1980-talet. Det Nordströmska handelshuset och dess verksamhet utgjorde under 1900-talet en av stadens största handelsgårdar.

Byggnaden har inte genomgått några större förändringar och bedöms som välbevarad i utformning och byggnadsdelar. Takplåten är utbytt sedan uppförandet. Befintlig takplåt tillkom vid en omläggning 1963 och utgörs av galvaniserad plåt från Stockholms galvaniseringsfabrik. Taket målades ljusgrått, oklart varför, då äldre bilder tydligt visar ett svartmålat tak.

1903, snart efter byggnadens uppförande. Huset är ännu omålat och taket står blankt i väntan på att zinken ska bli möjlig att måla.

1912 är taket svartmålat och ingången till butiken ligger mitt på fasaden.

1914 är utbyggnaden för nya butiken klar och den gamla entrén igensatt.

1984 är taket troligen ljusgrått och entrén mitt på fasaden åter upptagen.

Nulägesbeskrivning

Fastigheten har ett betydande läge invid ån samt vid mötet av tillfällegatan, Posthusgatan och Lilla Brogatan. Tomten uppvisar en gårdsmiljö med det gamla handelshuset uppfört som Nordströmska gården med panelklädd fasad mot ån och Tillfällegatan. Grunden mot ån utgörs av en granitsockel. Taket är skivtäcktt enkelfalsad plåt, gråmålat. Det finns två plåtinklädda skorstenar. Fastigheten avgränsas med trästaket mot Tillfällegatan.

Byggnaden från Tillfällegatan.

Byggnaden från Lilla Brogatan med ån i förgrunden.

Taket mot nord-öst.

Taket mot syd-väst.

Enkelfalsad skivtäckning.

Kulturhistoriska värden (fr Bevarandeprogram, Norrtälje kommun, 2009)

Byggnaden är väl bevarad till sin karaktär och har med sin långa historia och kontinuitet som handelshus ett högt samhälls-historiskt och socialhistoriskt värde. Det timrade panelklädda huset är tidstypiskt till sitt utförande och mycket miljöskapande med sitt läge i stadsbilden och mot ån. 1912 byggdes huset till och på 1940-talet gjordes ytterligare främst invändiga ändringar. Huset har på framsidan senare byggts på med ett entréparti. Den Nordstömska handelsgården har ett för staden högt kulturhistoriskt värde.

Kulturhistorisk skydd

Plan- och bygglagen (PBL)

Fastigheten är blåmarkerad i Norrtälje kommuns bevarandeprogram, vilket betyder "byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde. Byggnad som är av stor betydelse för Norrtälje stads kärna." Byggnaden kan därmed omfattas av förvanskningsförbudet 8 kap § 13 i och varsamhetskravet 8 kap § 14 och 17.

PBL 8 kap § 13: En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

Enligt PBL 8 kap § 14 och 17 ska underhåll och ändringsarbeten ske varsamt.

PBL 8 kap § 14: Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

PBL 8 kap § 17: Ändring av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

Riksintresse

Byggnaden ligger inom riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap 6 § miljöbalken. Norrtälje [AB 84] Norrtälje stads kärna

Motivering

Stadsmiljö av småstadskaraktär, med såväl fiske och sjöfart som handel och hantverk som ekonomisk bas, präglad av det tidiga 1600-talets stadsbyggande och industriella satsningar, svenskt trästadsbyggande men även av förändringarna under 1800-talets andra del, då staden utvecklades till centrum för kommunikationer och samhällsservice för ett större område och till småindustriort och bad- och rekreationsmiljö. (Kust- och skärgårdsstad).

Uttryck för riksintresset

Det oregelbundna planmönstret av närmast medeltida karaktär som tillkom vid stadens grundande 1622, med långgator på båda sidor av ån, korta tvärgränder och små och oregelbundna torg, den småskaliga, mestadels slutna, träbebyggelsen. Spår av gevärsfaktoriet, bl.a. Roslagsmuseets nuvarande byggnad. Lämningar av äldre hamnanläggningar och järnvägen. Offentliga byggnader som rådhuset, det tidigare kronohäktet, gamla brandstationen och Stadshotellet samt bebyggelse som hör samman med badorten och den på platsen från sekelskiftet utvecklade turistnäringen.

Föreslagna åtgärder

Se separat beskrivning för detaljer

Yttertak

Renovering av yttertak omfattar omläggning av hela plåttaket med galvaniserad grundmålad plåt i skivor av storleken 600 x 1200 mm, som sedan målas två gånger på plats.

I befintlig konstruktion ligger enkelfalsad plåt direkt på glesvirke, utan underlagspapp. I föreslagen åtgärd tätas glesvirkets springor med lister i trä för att få en jämnare yta för yttertaksmaterialet. Ytan förses med underlagspapp, av typen tjärpapp, och täcks sedan med skivplåtar som dubbelfalsas och målas.

Takavvattning ska ske med fotrännor och utvändiga stuprör lika befintligt.

Taksäkerhet

Gångbrygga i profildurk monteras på sidor om lucka, fram till skorstenar. Placeringen är något lägre än befintligt för att undvika att den avtecknar sig i taksiluetten.

Nockräcke som består av 1-rör monteras från skorstenar ut mot gavlar, lika befintligt.

Snörasskydd, 3-rör, monteras på takfall mot Strömgatan.

Skyddsräcke 500 mm högt monteras nedan taklucka/takfönster.

Antikvarisk konsekvensbeskrivning

Den befintliga (och sannolikt ursprungliga) konstruktionen, där takplåten är enkelfalsad och ligger direkt på glesläkt har under lång tid vållat problem med vattenläckage och fuktskador till följd. Stora delar av museets samlingar finns på vindsvåningen direkt under taket och har påverkats av läckagen. Att delvis ändra teknik med falsningen samt lägga till underlagspapp som ett extra skydd mot vatteninträning påverkar byggnadens kulturhistoriska värde i ringa grad. Exteriört kommer utseendet förändras obetydligt och interiört kommer de kompletterande listerna vara synliga i vissa utrymmen. Det är mycket positivt för byggnadens och samlingarnas fortlevnad att läckagen från taket upphör och inomhusklimatet blir mer gynnsamt.

Kompletterande taksäkerhet (snörasskydd mot Strömgatan och skyddsräcke nedanför takluckan) utförs på ett så diskret sätt som möjligt och påverkar inte byggnadens kulturhistoriska värde.